

UTLÅTANDE

Diariennr

KKO-HD/309/2026

Givet

29.4.2026

TILL REPUBLIKENS PRESIDENT

HÄNVISNING

Justitieministeriets brev 5.3.2026 gällande ärendet nr VN/3724/2026

ÄRENDE

Ålands lagtings beslut 21.1.2026 om antagande av följande landskapslagar:

1. landskapslag om tillämpning på Åland av riksförfattningar om konsumentssäkerhet
2. landskapslag om ändring av landskapslagen om marknadskontrollen av vissa produkter
3. landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om tillämpning av lagen om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål eller undervisningsändamål

UTLÅTANDE

Högsta domstolen har granskat lagtingsbesluten i det syfte som stadgas i 19 § 2 mom. självstyrelselagen för Åland och anför som sitt utlåtande följande.

Allmänt

Lagtinget har genom sina beslut antagit en landskapslag om tillämpning på Åland av riksförfattningar om konsumentssäkerhet, en landskapslag om ändring av landskapslagen om marknadskontrollen av vissa produkter och en landskapslag om ändring av 4 § landskapslagen om tillämpning av lagen om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål eller undervisningsändamål.

Syftet med landskapslagstiftningen är att på Åland genomföra Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/988 av den 10 maj 2023

om allmän produktsäkerhet, ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/1828 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG och rådets direktiv 87/357/EEG (förordningen om allmän produktsäkerhet).

Landskapslagen om tillämpning på Åland av riks författningar om konsumentssäkerhet är en s.k. blankettlag (nedan blankettlagen) genom vilken lagen om konsumentprodukters säkerhet (FFS 184/2025), lagen om konsumtionstjänsters säkerhet (FFS 185/2025), lagen om leksakers säkerhet (FFS 1154/2011) och lagen om kosmetiska produkter (FFS 492/2013) görs tillämpliga på Åland med i blankettlagen angivna avvikelser (1 § 1 mom. blankettlagen). Enligt 2 § blankettlagen ska lagen och de riks författningar vilka den tillämpliggör enbart tillämpas vid myndighets- och näringsutövning inom ramen för Ålands lagstiftningsbehörighet.

Blankettlagen motsvarar i huvudsak den gällande landskapslagen (1988:8) om tillämpning i landskapet Åland av riks författningar om konsumentssäkerhet (nedan den gällande blankettlagen), vilken upphävs genom den nya lagen. Blankettlagen medför dock en viss ändring i tillsynsuppgifterna för landskapsregeringen och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (3 § 1-3 mom.) och innehåller även nya bestämmelser om rätt till information (3 § 4 mom.), skadestånd (3 § 5 mom.) och administrativa påföljdsavgifter (6 §).

Genom landskapslagen om ändring av landskapslagen om marknadskontrollen av vissa produkter görs nödvändiga justeringar till följd av regleringen i förordningen om allmän produktsäkerhet, i huvudsak motsvarande de vilka genomförts i riket. Dessutom har det i landskapslagen bland annat intagits en ny 6 a § om myndighetssamarbete och samordning.

Ändringen av landskapslagen om tillämpning av lagen om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål eller undervisningsändamål är en till blankettlagen anknuten teknisk lagändring.

Bedömningen av landskapets lagstiftningsbehörighet

När åtgärder vidtas i Finland med anledning av beslut som har fattats inom Europeiska unionen är lagstiftningsbehörigheten och behörigheten i förvaltningsärenden enligt 59 b § 1 mom. självstyrelselagen fördelad mellan landskapet och riket på det sätt som följer av nämnda lag.

Regleringen i den föreliggande landskapslagstiftningen hänför sig till ett flertal lagstiftningsområden. Av självstyrelselagen följer att landskapet har lagstiftningsbehörighet på en del av dessa områden medan riket har lagstiftningsbehörighet på andra.

Högsta domstolen har i sitt utlåtande 14.6.2012 (OH 2012/112) gällande en ändring av den gällande blankettlagen samt i sitt utlåtande 31.3.2017 (OH 2017/35) gällande antagandet av landskapslagen om marknadskontrollen av vissa produkter konstaterat att landskapslagstiftningen centralt berör näringsverksamhet, på vilket område landskapet har lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 22 punkten självstyrelselagen. Med stöd av 18 § 1 och 12 punkten självstyrelselagen har landskapet vidare lagstiftningsbehörighet till den del lagstiftningen berör landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt produktsäkerhet, vilken kan hänföras till området för hälsovård. Däremot faller landskapslagstiftningen med stöd av 27 § 10, 19 och 23 punkten självstyrelselagen under rikets lagstiftningsbehörighet till den del den berör konsumentskydd, otillbörligt förfarande i näringsverksamhet, standardisering samt utsköknings- och rättsväsendet.

Av 19 § 3 mom. självstyrelselagen följer att det i en landskapslag för vinnande av enhetlighet och överskådlighet kan upptas stadganden av rikslagstiftningsnatur som i sak överensstämmer med motsvarande stadganden i rikslag. Upptagande av sådana stadganden i en landskapslag

medför inte ändring i fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet.

I 3 § 5 mom. blankettlagen har intagits en ny bestämmelse enligt vilken skadeståndslagen (FFS 412/1974) ska tillämpas på skadestånd för utomstående sakkunniga och experter vilka har anlits med stöd av blankettlagen. Eftersom skadeståndslagstiftningen med stöd av 27 § 41 punkten självstyrelselagen faller inom rikets lagstiftningsbehörighet (se RP 73/1990 rd s. 78) kan bestämmelsen med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen intas i blankettlagen enbart förutsatt att den i sak överensstämmer med motsvarande bestämmelser i rikslag.

Om anlitage av utomstående experter som hjälp i myndigheternas tillsyn föreskrivs i 16 § lagen om konsumtionstjänsters säkerhet samt i 14 § lagen om marknadskontroll av vissa produkter (FFS 1137/2016), till vilken 5 § 5 mom. lagen om kosmetiska produkter hänvisar. I bägge paragraferna föreskrivs att på en utomstående expert som utför uppgifter som avses i nämnda paragraf tillämpas bestämmelser om straffrättsligt tjänsteansvar samt att bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen. Övriga rikslag som blankettlagen tillämpliggör innehåller inte bestämmelser om anlitage av utomstående experter.

Ålandsdelegationen har i sitt utlåtande ansett att 3 § 5 mom. blankettlagen inte i sak överensstämmer med bestämmelserna i rikslag eftersom blankettlagen enligt sin ordalydelse gäller skadestånd *för* de utomstående personer som anlitas för tillsynen, medan rikslagstiftningen däremot avser skada som kan förorsakas *av* en sådan person.

Högsta domstolen konstaterar att ordalydelsen i 3 § 5 mom. blankettlagen inte som sådan är entydig vad avser hänvisningen till "skadestånd för utomstående sakkunniga och experter". Av bestämmelsen framgår dock att det är fråga om skadestånd i samband med anlitage av sakkunniga och experter vid myndigheternas tillsyn. Av lagförslagets motiveringar framgår även att

avsikten har varit att bestämmelsen ska motsvara 16 § lagen om konsumtionstjänsters säkerhet. Med beaktande av sammanhanget och bestämmelsens innehåll i sin helhet anser högsta domstolen att 3 § 5 mom. blankettlagen i sak överensstämmer med motsvarande bestämmelser i rikslagstiftningen och att momentet därmed har kunnat upptas i blankettlagen med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen.

I 6 § blankettlagen har intagits en ny bestämmelse om administrativa påföljdsavgifter. Högsta domstolen konstaterar att landskapet har behörighet att lagstifta om sanktioner av nämnt slag inom de rättsområden som faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet (se högsta domstolens utlåtande 24.3.2009, OH 2009/24). Högsta domstolen förenar sig i den bedömning som Ålandsdelegationen i sitt utlåtande har gjort och anser att nämnda bestämmelse faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

I 9 § blankettlagen föreskrivs om besvär över beslut av landskapsregeringen och Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet. Enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om rättskipning med beaktande av vad som föreskrivs i 25 och 26 § självstyrelselagen. Eftersom 9 § blankettlagen överensstämmer med bestämmelsen i 25 § självstyrelselagen om förvaltningsrättskipningen faller även nämnda paragraf inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Högsta domstolen förenar sig i den bedömning som Ålandsdelegationen gjort gällande landskapslagen om ändring av landskapslagen om marknadskontrollen av vissa produkter och anser att bestämmelserna till den del riket har lagstiftningsbehörighet har kunnat intas i landskapslagen med stöd av 19 § 3 mom. självstyrelselagen.

Utgångspunkten är således att landskapslagarna gäller angelägenheter som hör till landskapets lagstiftningskompetens eller att bestämmelserna i dem annars kan upptas i landskapslagarna.

Förhållandet mellan landskapslagstiftning och grundlag

Vid lagstiftningsgranskningen bör även tas ställning till förhållandet mellan den nu ifrågavarande lagstiftningen och Finlands grundlag, eftersom stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag utgör riksbehörighet enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen.

I 3 § 4 mom. blankettlagen ingår en bestämmelse om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighets rätt att med avvikelse från 17 § lagen om konsumtionstjänsters säkerhet, trots sekretessbestämmelser och andra begränsningar vilka gäller erhållande av uppgifter, få sådan information som är nödvändig för skötandet av sina tillsynsuppgifter av tjänsteleverantörer och de åländska myndigheterna inom områdena ordning och säkerhet, räddning, livsmedel, hälso- och sjukvård, djurskydd, trafiksäkerhet samt marknadskontroll och produktsäkerhet. Nämda bestämmelse berör det i 10 § 1 mom. grundlagen garanterade skyddet för privatliv.

Enligt 17 § lagen om konsumtionstjänsters säkerhet har Säkerhets- och kemikalieverket i egenskap av rikets tillsynsmyndighet rätt att av tjänsteleverantörer, Skatteförvaltningen, polisen, räddningsmyndigheterna, arbetarskyddsmyndigheterna, livsmedelsmyndigheterna, tillsynsmyndigheterna inom social- och hälsovården, läkemedelskontrollmyndigheten, djurskyddsmyndigheterna, tillsynsmyndigheten för strålsäkerheten, trafiksäkerhetsmyndigheten, marknadskontroll- och produktsäkerhetsmyndigheterna samt hälso- och sjukvårdsmyndigheterna få sådan information som är nödvändig för tillsynen.

Riksdagens grundlagsutskott har i sitt utlåtande GrUU 42/2010 rd gällande regeringens proposition med förslag till lag om främjande av integration och ändring av vissa lagar som har samband med den granskat en bestämmelse

som skulle ge statliga och kommunala myndigheter rätt att trots sekretessbestämmelser få information av andra statliga eller kommunala myndigheter. I sin bedömning fäste grundlagsutskottet uppmärksamhet bland annat vid att de myndigheter som omfattades av rätten till information i princip inte alls var preciserade och ansåg att den ifrågavarande bestämmelsen var så summariskt vag och ospecificerad att den helt klart stred mot 10 § 1 mom. grundlagen. I enlighet med grundlagsutskottets praxis har högsta domstolen i sitt utlåtande 21.6.2023, KKO-HD/754/2023, ansett att en bestämmelse i landskapslagen om ändring och temporär ändring av landskapslagen om studiestöd som gav Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet rätt att få vissa sekretessbelagda uppgifter ”av andra myndigheter” var opreciserad och täckte i princip alla myndigheter. Med beaktande även av definitionen av de uppgifter som bestämmelsen omfattade ansåg högsta domstolen att bestämmelsen var problematisk med tanke på 10 § 1 mom. grundlagen. Högsta domstolen har likaså i sitt utlåtande 14.4.2026, KKO-HD/398/2026, ansett att en bestämmelse i landskapslagen om tillämpning på Åland av lagen om allmänt stöd som gav Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet rätt att begära uppgifter av andra myndigheter utgjorde en behörighetsöverskridning då de berörda myndigheterna inte var tillräckligt preciserade.

Till skillnad från de i ovannämnd praxis granskade lagarna innehåller blankettlagen en förteckning över de myndigheter som är skyldiga att ge ut information. Myndigheterna är inte nämnda vid namn utan definieras enligt verksamhetsområde. Denna lösning motsvarar det sätt på vilket rikets myndigheter är definierade i 17 § lagen om konsumtionstjänsters säkerhet. Högsta domstolen anser att förteckningen i blankettlagen på ett tillräckligt entydigt sätt anger vilka åländska myndigheter som omfattas av bestämmelsen och att den således är tillräckligt preciserad för att uppfylla grundlagens krav. Bestämmelsen innehåller även ett nödvändighetskrav motsvarande det som grundlagsutskottet i sin praxis ställt (se t.ex. GrUU 17/2016 rd). Bestämmelsen uppfyller således i sin helhet grundlagens krav och utgör därmed inte en behörighetsöverskridning.

På ovannämnda grunder och med beaktande även av Ålandsdelegationens utlåtande i övrigt anser högsta domstolen att det inte föreligger skäl till anmärkningar.

Slutsats

Med hänvisning till det ovan sagda finner högsta domstolen att de granskade landskapslagarna faller inom landskapets behörighet eller att bestämmelserna i dem annars kan upptas i landskapslagarna och att det inte torde föreligga hinder för att landskapslagarna träder i kraft.

Ordförande   Lena Engstrand

Föredragande   Mikaela Lind

Utlåtandet har underskrivits elektroniskt.

I ärendets handläggning har deltagit justitieråden Lena Engstrand, Juha Mäkelä, Alice Guimaraes-Purokoski, Pekka Pulkkinen och Kaarlo Hakamies. Föredragande har varit Mikaela Lind.